EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

16. veebruar 2006 *

Kohtuasjas C-502/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa) 3. augusti 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. detsembril 2004, menetluses

Ergün Torun

versus

Stadt Augsburg,

menetluses osalesid:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

Landesanwaltschaft Bayern,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud R. Schintgen (ettekandja), R. Silva de Lapuerta, G. Arestis ja J. Klučka,

kohtujurist: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikus menetluses esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— E. Torun, esindaja: *Rechtsanwalt* K. Lehner,

— Saksamaa valitsus, esindajad M. Lumma ja C. Schulze-Bahr,

— Slovaki valitsus, esindaja R. Procházka,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad G. Rozet ja B. Martenczuk,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta (edaspidi „otsus nr 1/80") artikli 7 teise lõigu tõlgendamist. Assotsiatsiooninõukogu asutati lepinguga, millega loodi assotsiatsioon Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel ning millele kirjutasid 12. septembril 1963 Ankaras alla ühelt poolt Türgi Vabariik ning teiselt poolt EMÜ liikmesriigid ja ühendus ning mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10).

2 Nimetatud taotlus esitati kohtuvaidluses Türgi kodaniku E. Toruni ja Stadt Augsburgi vahel seoses Saksamaa territooriumilt väljasaatmise protseduuriga.

Õiguslik raamistik

3 Otsuse nr 1/80 artikli 6 lõigete 1 ja 2 kohaselt:

„1. Arvestades artiklist 7, mis käsitleb perekonnaliikmete vaba juurdepääsu tööle, tulenevaid erisusi, on liikmesriigi tööturul seaduslikult töötaval Türgi päritolu töötajal:

— õigus pärast üht aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis uuendada tööluba sama tööandja juures töötamiseks, kui tööandjal on talle tööd pakkuda;

— õigus pärast kolme aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis ning ühenduse liikmesriikide töötajate eesõigusi arvestades võtta vastu samal kutsealal sama või mõne teise tööandja mõni teine tavapärastel tingimustel tehtud tööpakkumine, mis on registreeritud selle liikmesriigi tööhõivetalitustes;

— õigus pärast nelja aastat seaduslikku töötamist selles liikmesriigis omandada vaba juurdepääs kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul.

2. Iga-aastased puhkused, rasedus- ja sünnituspuhkus ning puudumised tööõnnetuste või lühiajaliste haiguste tõttu arvestatakse seaduslike tööperioodide hulka. Mittevabatahtliku töötuse perioode, mis on pädevate asutuste poolt nõuetekohaselt registreeritud, ja puudumisi pikaajaliste haiguste tõttu ei loeta küll seaduslike tööperioodide hulka, kuid nad ei kahjusta siiski eelneva tööperioodi alusel saadud õigusi."

[Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

4 Nimetatud otsuse artikli 7 kohaselt:

„Liikmesriigi tööturul seaduslikult töötava Türgi päritolu töötaja perekonnaliikmetel, kellel on lubatud temaga kaasa tulla, on:

— õigus võtta vastu tööpakkumisi pärast seda, kui nad on selles liikmesriigis vähemalt kolm aastat seaduslikult elanud, arvestades ühenduse liikmesriikide töötajate eesõigusi;

— õigus omandada vaba juurdepääs kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul pärast seda, kui nad on selles liikmesriigis vähemalt viis aastat seaduslikult elanud.

Türgi päritolu töötajate lastel on pärast vastuvõtvas riigis kutsehariduse omandamist õigus selles liikmesriigis vastu võtta kõik tööpakkumised, sõltumata selles liikmesriigis elamise kestusest, tingimusel et üks vanematest on selles liikmesriigis seaduslikult töötanud vähemalt kolm aastat."

5 Vastavalt sama otsuse artikli 14 lõikele 1:

„Käesoleva jao sätete kohaldamisel arvestatakse avaliku korra, julgeoleku ja rahvatervise seisukohalt õigustatud piiranguid."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

6 Eelotsusetaotlusest selgub, et Türgi kodanik E. Torun on sündinud 13. aprillil 1976 Saksamaal, kus ta on kogu aeg elanud. Alates 1992. aasta maist on tal selle liikmesriigi alaline elamisluba.

7 Sünnist saadik Saksamaal elanud E. Torun — 1972. aastast alates selles liikmesriigis seaduslikult töötanud Türgi kodaniku poeg — läbis pärast algkooli lõpetamist ja kohustusliku hariduse omandamist ajavahemikul 1. september 1991 kuni 28. veeb-

ruar 1995 tööstusmehhaaniku kutseõppe. Ta lõpetas selle edukalt ja sai tööstusmehhaaniku diplomi.

8 Alates kutseõppe läbimisest kuni 1996. aasta lõpuni töötas E. Torun erinevates ettevõtetes, enamasti kestsid töösuhted 2–3 kuud. Töötamisperioodide vahel oli ta töötu ja sai sellest tulenevalt toetust. 1997. aasta algusest hakkas E. Torun tarbima narkootikume ja kuna ta oli töötu, siis laienes talle töötutele mõeldud abikava, millest ta siiski tagasiulatuvalt alates 23. veebruarist 1998 ilma jäeti, sest ta ei ilmunud vestlusele ajutist töökohta pakkunud ettevõtjaga, kes pakkus talle mehhaaniku ametikohta.

9 E. Torun, kes mõisteti kriminaalkorras esmakordselt süüdi 1997. aasta oktoobris, viibis vangistuses alates 1998. aasta maist, mille järel mõisteti talle 1999. aasta märtsis relvastatud röövimise ja narkootikumide ebaseadusliku omandamise eest kolme aasta ja kolme kuu pikkune vabadusekaotuslik karistus.

10 Stadt Augsburg tegi 2. septembril 1999 otsuse E. Toruni Saksamaa territooriumilt väljasaatmise kohta, ähvardades ta piirile saata. Kuna Baden-Württembergi liidumaa valitsus lükkas tagasi huvitatud isiku kaebuse kõnealuse väljasaatmisotsuse peale, esitas viimane selle vastu Verwaltungsgericht Augsburgile hagi, mis jäeti 10. oktoobri 2000. aasta otsusega rahuldamata.

11 E. Torun esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Bayerischer Verwaltungsgerichtshofile, mille viimati nimetatud kohus jättis 7. augusti 2002. aasta otsusega rahuldamata.

12 Leides, et väljasaatmisotsus on kooskõlas siseriikliku õigusega, mille kohaselt peab tingimata maalt välja saatma välismaalase, kellele on lõpliku karistusena mõistetud vähemalt kolmeaastane vangistus või vangistus narkootikumide seaduse rikkumise eest, kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski selle väljasaatmise kokkusobivuses otsusega nr 1/80.

13 Neil asjaoludel otsustas Bundesverwaltungsgericht, kellele E. Torun oli esitanud kassatsioonkaebuse, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas Saksamaa Liitvabariigis seaduslikult rohkem kui kolm aastat töötanud Türgi päritolu töötaja täisealine laps, kes on lõpetanud tööstusmehaaniku kutseõppe ja omandanud tehniku diplomi, kaotab riigis elamise õiguse, mis tuleneb [...] otsuse nr 1/80 artikli 7 teises [lõigus] sätestatud õigusest võtta vastu kõik tööpakkumised — v.a otsuse nr 1/80 artiklis 14 nimetatud juhtudel ning juhul, kui ta lahkub vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt küllaltki pikaks ajavahemikuks ilma õiguspäraste põhjusteta —, ka siis, kui

a) sellele täisealisele lapsele on mõistetud relvastatud röövimise ning narkootikumide vedamisega seotud süütegude eest liitkaristusena kolme aasta pikkune vangistus ja teda ei ole karistusest — ka mitte hiljem — tingimisi vabastatud ning ta on kandnud ära kogu karistuse, millest on maha arvatud eelvangistuses viibimise aeg;

b) ta on töötanud Saksamaa Liitvabariigis seaduslikult ning sellega on ka ise omandanud riigis elamise õiguse, mis tuleneb tema töötamise õigusest otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 teise või kolmanda taande alusel, mille ta hiljem kaotas?

Kas ta kaotas selle õiguse seeläbi, et

i) ta ei võtnud vastu Arbeitsamti (tööhõiveamet) pakutavat tööd — käesoleval juhul pärast seda, kui ta oli olnud töötu kauem kui aasta;

ii) talle on mõistetud relvastatud röövimise ja narkootikumidega seotud süütegude eest kolmeaastane vangistus ja teda ei ole karistusest — ka mitte hiljem — tingimisi vabastatud; ta pidi ära kandma kogu karistuse, millest arvati maha tema eelvangistuses viibimise aeg, ja sellel ajal ei saanud ta osaleda tööturul seaduslikult; umbes üks kuu pärast vanglast vabanemist leidis ta ajutise töökoha ühe ettevõtja juures, samas kui tal Saksamaal elamise õigust selleks ajaks enam ei olnud?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas esimese küsimuse punktis b nimetatud tingimustel kaotab Türgi kodanik otsuse nr 1/80 artikli 6 lõike 1 teise või kolmanda taande alusel omandatud töötamise õigusest tuleneva õiguse riigis elada?"

Eelotsuse küsimused

14 Esiteks tuleb sedastada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et põhikohtuasja hageja vastab kõikidele otsuse nr 1/80 artikli 7 teises lõigus nimetatud tingimustele, ja et kõnealuses sättes kehtestatud õiguste kandjana on tal samuti õigus sellest tulenevale riigis elamise õigusele.

15 Lisaks ilmneb eelotsusetaotlusest, et vaidlust ei ole selles, et nimetatud otsuse artikli 14 lõike 1 kohaldamiseks vajalikud tingimused ei ole käesoleval juhul täidetud.

Esimene küsimus

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma esimeses küsimuses sisuliselt seda, millistel tingimustel selline Türgi kodanik nagu E. Torun, kellel on vastuvõtvas liikmesriigis õigus vabale juurdepääsule kõigile palgalistele töökohtadele omal valikul tulenevalt otsuse nr 1/80 artikli 7 teisest lõigust, võib sellest õigusest ilma jääda.

17 Sellele küsimusele vastamiseks tasub alustuseks meenutada seda, et otsuse nr 1/80 II jaotise 1. osa, kuhu kuuluvad muu hulgas artiklid 6, 7 ja 14, reguleerib eelkõige Türgi päritolu töötajate töötamisega seotud õigusi vastuvõtvas liikmesriigis. Selles osas teeb nimetatud otsus vahet Türgi töötajatel, kes on nimetatud liikmesriigis ettenähtud aja jooksul seaduslikult töötanud (artikkel 6) ja kõnealuste töötajate pereliikmetel, kes asuvad vastuvõtva liikmesriigi territooriumil (artikkel 7).

18 Eelkõige selle teise isikute rühma puhul teeb otsus nr 1/80 vahet esiteks pereliikmetel, kellel on õigus töötajaga vastuvõtvas liikmesriigis ühineda ja kes on seal teatava aja jooksul seaduslikult elanud (artikli 7 esimene lõik) ja teiseks töötaja lastel, kes on omandanud asjaomases liikmesriigis kutsehariduse (artikli 7 teine lõik) (vt 19. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-210/97: Akman, EKL 1998, lk I-7519, punkt 21).

19 Eriti mis puudutab otsuse nr 1/80 artikli 7 teist lõiku, mida käsitleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene küsimus, siis tuleb tõdeda esiteks, et Euroopa Kohus on juba sedastanud, et nii nagu artikli 6 lõikel 1 (vt 20. septembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-192/89: Sevince, EKL 1990, lk I-3461, punkt 26) ja artikli 7 esimesel lõigul (vt 17. aprilli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-351/95: Kadiman, EKL 1997, lk I-2133, punkt 28), on sellel sättel liikmesriikides vahetu õigusmõju, nii et need Türgi kodanikud, kes ettenähtud tingimustele vastavad, võivad selle sättega antud õigustele vahetult tugineda (5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-355/93: Eroglu, EKL 1994, lk I-5113, punkt 17, ja eespool viidatud kohtuotsus Akman, punkt 23).

20 Teiseks tuleb tõdeda, et otsuse nr 1/80 artikli 7 teises lõigus Türgi päritolu töötaja lapsele asjaomases liikmesriigis töötamiseks antud õigus eeldab tingimata seda, et asjaomasel isikul oleks vastav riigis elamise õigus, ilma milleta kaotaks tööturule vaba juurdepääsu ja seal tegelikult töötamise õigus oma mõju (eespool viidatud kohtuotsused Eroglu, punktid 20 ja 23, ja Akman, punkt 24).

21 Kolmandaks tuleb otsuse nr 1/80 artikli 7 esimeses lõigu puhul meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib nimetatud tingimustele vastava Türgi päritolu töötaja pereliikmetele selle sättega antud õigusi piirata üksnes otsuse artikli 14 lõike 1 alusel, st avaliku korra, julgeoleku ja rahvatervisega seotud põhjustel, või seetõttu, et asjaomane isik lahkub vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt pikemaks ajavahemikuks ilma õiguspäraste põhjusteta (16. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-329/97: Ergat, EKL 2000, lk I-1487, punktid 45, 46 ja 48; 11. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-467/02: Cetinkaya, EKL 2004, lk I-10895, punktid 36 ja 38, ja 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-373/03: Aydinli, EKL 2005, lk I-6181, punkt 27).

22 Neljandaks tuleb tõdeda, et otsuse nr 1/80 artikli 7 esimeses lõigus nimetatud tingimused on rangemad kui teises lõigus ettenähtud tingimused, mis puudutavad

üksnes Türgi päritolu töötaja lapsi, kes on omandanud vastuvõtvas liikmesriigis kutsehariduse (eespool viidatud kohtuotsus Akman, punkt 35).

23 Pealegi tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et otsuse nr 1/80 artikli 7 teine lõik on sama artikli esimese lõiguga võrreldes soodsam säte, mille alusel koheldakse Türgi päritolu töötajate perekonnaliikmete seas eriliselt lapsi, püüdes hõlbustada kutsehariduse omandamisele järgnevat tööturule sisenemist, et järkjärgult saavutada töötajate vaba liikumine vastavalt nimetatud otsuse eesmärgile (eespool viidatud kohtuotsus Akman, punkt 38).

24 Siit järeldub, et nimetatud artikli 7 teist lõiku ei saa tõlgendada kitsamalt kui sama artikli esimest lõiku, ja et õigusi, mis see säte teises lõigus kehtestatud tingimustele vastavatele Türgi päritolu töötajatele annab, ei saa seega seda enam piirata muudel juhtudel kui need, millele viidatakse sama artikli esimeses lõigus.

25 Järelikult võib otsuse nr 1/80 artikli 7 teises lõigus nimetatud õigusi piirata ainult kahel juhul, st kui Türgi päritolu võõrtöötaja viibimine vastuvõtva liikmesriigi territooriumil kujutab endast otsuse nr 1/80 artikli 14 lõike 1 kohaselt tema isikliku käitumise tõttu reaalset ja tõsist ohtu avalikule korrale, julgeolekule või rahvatervisele või kui asjaomane isik on lahkunud selle liikmesriigi territooriumilt märkimisväärselt pikaks ajaks ilma õiguspäraste põhjusteta (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsused Cetinkaya, punkt 36, ja Aydinli, punkt 27).

26 Seega ei või vastupidiselt Saksamaa valitsuse kirjalikes märkustes esitatud väidetele otsuse nr 1/80 artikli 7 teises lõigus kehtestatud õigusi piirata samadel asjaoludel kui kõnealuse otsuse artiklis 6 kehtestatud õigusi. Niisiis ei või neid õigusi kandev Türgi kodanik neist ilma jääda sellepärast, et ta ei teinud palgalist tööd talle mõistetud kolmeaastase vanglakaristuse tõttu, ega ka sel põhjusel, et ta on jäänud ilma riigis elamise õigusest, mille ta sai nimetatud otsuse artikli 6 lõike 1 alusel eelnevalt antud töötamise õigusest tulenevalt (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Aydinli, punkt 31).

27 Lõpuks tuleb tõdeda, et otsuse nr 1/80 artikli 7 teist lõiku ei saa tõlgendada nii, et seal on silmas peetud ainult selliste alaealiste isikute olukorda, kes on vastuvõtva liikmesriigi tööturul seaduslikult töötava Türgi päritolu töötaja lapsed, jättes välja selliste täisealiste isikute olukorra, kes on sellise töötaja lapsed.

28 Esiteks ei tehta artikli 7 teises lõigus selles osas mingit vahet. Teiseks muudaks niisugune tõlgendus nimetatud sätte suures osas sisutühjaks. Lõpetuseks tuleb meenutada, et otsuse nr 1/80 artikli 7 esimest lõiku kohaldatakse samuti vastuvõtva liikmesriigi tööturul seaduslikult töötava Türgi päritolu töötaja täisealiste laste suhtes (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Cetinkaya, punkt 34, ja Aydinli, punktid 22 ja 23) ja et otsuse nr 1/80 kohaselt ei saa nimetatud artikli 7 teist lõiku tõlgendada kitsamalt kui sama artikli esimest lõiku (vt käesoleva otsuse punktid 22–24).

29 Eespool toodud põhjendusi arvestades tuleb esimesele esitatud küsimusele vastata, et liikmesriigis vähemalt kolm aastat seaduslikult töötanud Türgi päritolu võõrtöötaja täisealine laps, kes on selles liikmesriigis edukalt omandanud kutsehariduse ja kes vastab otsuse nr 1/80 artikli 7 teises lõigus kehtestatud

tingimustele, jääb ilma riigis elamise õigusest, mis tuleneb nimetatud sättega tagatud õigusest võtta vastu kõik tööpakkumised, üksnes selle otsuse artikli 14 lõikes 1 sätestatud juhtudel või siis, kui ta lahkub vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt märkimisväärselt pikaks ajaks ilma õiguspärase põhjuseta.

Teine küsimus

30 Eelotsusetaotlusest tuleneb, et teine küsimus esitatakse ainult sel juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt.

31 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vastamine enam vajalik.

Kohtukulud

32 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Liikmesriigis vähemalt kolm aastat seaduslikult töötanud Türgi päritolu võõrtöötaja täisealine laps, kes on selles liikmesriigis edukalt omandanud kutsehariduse ja kes vastab Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel sõlmitud assotsiatsioonilepinguga asutatud assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta artikli 7 teises lõigus kehtestatud tingimustele, jääb ilma riigis elamise õigusest, mis tuleneb nimetatud sättega tagatud õigusest võtta vastu kõik tööpakkumised, üksnes selle otsuse artikli 14 lõikes 1 sätestatud juhtudel või siis, kui ta lahkub vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt märkimisväärselt pikaks ajaks ilma õiguspärase põhjuseta.

Allkirjad